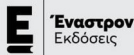
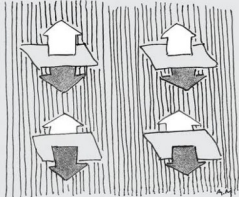

Α. Μαδαμόπουλος «Ψυχές μετά Ι»

Παρουσίαση του βιβλίου, Έναστρον βιβλιοκαφέ, 25/04/26.

Σας προσκαλούμε στην παρουσίαση του νέου βιβλίου του Αναστάση Μαδαμόπουλου

Ψυχές μετά Ι

Γραπτά αναθήματα σε άσφαρες ενσάρκωμένες μου

το Σάββατο 25 Απριλίου 2026 στις 7:30 μ.μ.,
η οποία θα διεξαχθεί στον χώρο του Έναστρον Βιβλιοκαφέ, Σόλωνος 101, Αθήνα

Το βιβλίο θα παρουσιάσουν:

Ειρήνη - Διαλεχτή Κουρομιχελάκη,
Φιλολόγος - Ψυχοθεραπεύτρια - Ηθοποιός

Τζούλια Γκανάσου,
Συγγραφέας

Κωνσταντίνος Χ. Λουκόπουλος,
Φυσικός - Συγγραφέας

Αποσπάσματα θα διαβάσει η φιλόλογος Πάττυ Κρανή

Παρουσίαση του Κωνσταντίνου Λουκόπουλου.

Στο νέο, μεταμοντέρνο ποιητικό αφήγημα του Αναστάση Μαδαμόπουλου, ΨΥΧΕΣ ΜΕΤΑ Ι, ένα βιβλίο που καταλύει τα είδη καθώς κινείται ανάμεσα στο διήγημα, το ποιητικό δοκίμιο και την αυτοβιογραφία, επιχειρώ μίαν εξαντλητική ανάγνωση κείμενο κείμενο η οποία διέρχεται από, και ανακαλεί, όλα τα στοιχεία που αποτελούν σήματα κατατεθέντα της γραφής του. Χρησιμοποιώ φράσεις από το βιβλίο που τις παραθέτω εντός εισαγωγικών ενώ με πλάγια και υπογραμμισμένα στοιχεία σημειώνω τις βασικές έννοιες της ποιητικής του.

Ανταμώματα

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της γραφής του Μαδαμόπουλου, είναι η διαρκής πάλη ανάμεσα στο άμορφο και τη μορφή (Μαλάκια και Εχινόδερμα, Έναστρον 2022). Στο Ψυχές μετά Ι, αυτή η αντίστιξη εμφανίζεται με ενάργεια στα «Ανταμώματα», όπου οι ψυχές των φίλων μεταστοιχειώνονται σε αγάλματα κατά τη διάρκεια του ύπνου. Ο χρόνος «λιώνει πάγους και αγάλματα», οριστικοποιώντας την αλήθεια και σφυρίζοντας τη λήξη των λυτρωτικών παιχνιδιών με τις σκιές. Η μορφή (το άγαλμα, το υφαντό, το γραπτό) είναι η απάντηση του ανθρώπου στο άμορφο χάος του θανάτου.

Αποθανείν θέλω

Στο Ψυχές μετά Ι, η πεταλούδα (Λεπιδόπτερα (one day cruises), Έναστρον 2019) επανέρχεται ως η κατεξοχήν μεταφορά για την ψυχή, αλλά με μια τραγική

ανατροπή. Ο συγγραφέας διερωτάται γιατί η ψυχή-πεταλούδα θα έπρεπε να επιβιβαστεί στη βάρκα του Αχέροντα, αφού τα λεπιδόπτερα τρέμουν το νερό και την υγρασία. Αυτή η ασυμβατότητα υπογραμμίζει την απέχθεια της ύπαρξης προς το σκοτάδι του θανάτου. Η ορφανεμένη ψυχή δεν επιθυμεί την αθανασία χωρίς το σώμα-ενδιαίτημά της. Η σπαρακτική επωδός «Αποθανείν θέλω» αποτελεί την απόλυτη παραδοχή της σωματικότητας της ύπαρξης. Θα ενέτασσα το κείμενο στην πραγμάτωση της αισθητικής θεωρίας περί κάλλους (Μαλάκια και Εχινόδερμα), καθώς η ψυχή προτιμά να γίνει «βολίδα που καρφώνεται στα παγωμένα νερά» παρά να συνεχίσει μια σκιώδη, άσαρκη ύπαρξη. Η τέχνη, ωστόσο, όπως και οι ανάγλυφες πεταλούδες στις επιτύμβιες στήλες, κατορθώνει να δέσει τις ψυχές με τα «νήματα της μνήμης», εμποδίζοντας τη χοάνη της λήθης να τις καταπιεί.

Μεγάλη Παρασκευή του 2020

Στο κείμενο «Μεγάλη Παρασκευή του 2020», η μεταφυσική του συγγραφέα συνδέεται με τη σύγχρονη ιστορική συγκυρία του εγκλεισμού λόγω του COVID 19. Ο θάνατος «ξεριζώνει την ψυχή από την κινούμενη άμμο του ατέρμονος Χρόνου», αλλά το μεγάλο στοίχημα παίζεται στις ψυχές των ζωντανών.

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, οι νεκροί έμειναν «αλιβάνιστοι και με τα καντηλάκια τους σβηστά», όμως ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι ο κορονοϊός δεν έχει τη δύναμη να μας αποσπάσει από την «αρμαθιά των νεκρών μας», αν εμείς δεν του παραχωρήσουμε την εξουσία (μια απευθείας αναφορά στο *Death shall have no dominion* του Ντίλαν Τόμας). Η μνήμη λειτουργεί εδώ ως «αντίσωμα», μια έννοια που θα τη συνέδεα και με την ιαματική λειτουργία του λόγου, που επανέρχεται σταθερά στο έργο του. Ο εγκλεισμός δεν εμποδίζει την εκτίναξη των «λυτρωτικών υδάτων της Αναστάσεως», η οποία αφορά τόσο τους νεκρούς όσο και τους ζωντανούς.

Χθονία Ωραιότης

Η εμμονή του Μαδαμόπουλου με την πέτρα και τα ορυκτά υλικά, την οποία ταυτίζω με μια αγωνία εύρεσης μιας αρχής των συντεταγμένων (ενός σημείου αναφοράς) επανέρχεται στο Ψυχές μετά Ι μέσω της «Χθονίας ωραιότητας». Η πεταλούδα-ψυχή εμφανίζεται πλέον ως «απολιθωμένη» πάνω στην επιτύμβια στήλη, έχοντας υπομείνει δεκάδες καλοκαίρια και υγρούς χειμώνες χωρίς να φθίνει. Ωστόσο, η μνήμη του «επιλήσμονος χθονίου» είναι θνησιγενής. Μόνον ό,τι αποτυπώνεται στον «μνήμονα γρανίτη» της τέχνης αποκτά την τύχη της ανώνυμης αιωνιότητας. Εδώ ξεδιπλώνεται η «αισθητική ηθική» του συγγραφέα: η τέχνη δεν είναι πολυτέλεια, αλλά το μοναδικό μέσο για να καταστεί η ψυχή ««απυρόβλητη» και «ασφαλής στις κατεβασιές του βοριά»».

Αποδοχή Κληρονομιάς

Μια από τις πιο συγκινητικές και χαρακτηριστικές ενότητες του βιβλίου είναι η «Αποδοχή κληρονομιάς», όπου ο συγγραφέας περιγράφει τη σύνταξη του καταλόγου των νεκρών από τη Μικρασιάτισσα γιαγιά του, Βασίτσα Καρέντζου, ένα «υφαντό» ονομάτων που πρέπει να διαβαστεί με ακρίβεια από τον εφημέριο.

Ο Μαδαμόπουλος απεχθάνεται τις ομαδοποιήσεις και το «χωνευτήρι» των οστών. Για εκείνον, τα «πεθαμένα» έχουν ονόματα και μοναδικότητα. Αυτή η εμμονή του για προσκόλληση στη λεπτομέρεια και το όνομα είναι που μετατρέπει τη μνήμη σε «ευλογημένη μέριμνα και ευθύνη ατομική». Η απώλεια του νεκροκαταλόγου στο τέλος της ιστορίας αυτής βιώνεται ως οριστική απογύμνωση, επιβεβαιώνοντας τη ρήση του Πεντζίκη ότι «ο άνθρωπος απογυμνώνεται περισσότερο από την άρνηση της κληρονομιάς παρά από τον ίδιο του τον θάνατο.»

Ευλαβής Ωτακουστής και εικονολάτρης

Στην ενότητα «Ευλαβής ωτακουστής και εικονολάτρης», ένας άνδρας κολλάει το αφτί του στη βρεγμένη ταφόπλακα της μητέρας του για να ακούσει τους ήχους του Άδη. Ένα σημείο που θα το χαρακτηρίζα επιτομή της εμπειρικής μεταφυσικής (διάχυτη στα Μαλάκια και Εχινόδερμα αλλά και σε παλαιότερα βιβλία του, πχ την Καμπανελόπετρα, μικρές εκδόσεις, 2017 ή τις Μαύρες πάνω πέτρες της Φυγής, Έναστρον 2009). Ο ήρωας δεν ακούει μεταφυσικές φωνές, αλλά «σαφείς και καθησυχαστικές ενδείξεις τελούμενων οικιακών εργασιών»: το πιρούνι που χτυπά στο πιάτο, τον ήχο από τις βελόνες του πλεξίματος, τη σπάτουλα που αφρατεύει το χώμα στις γλάστρες.

Αυτή η «ωραία ψευδαίσθηση» της συνέχισης μιας υποτυπώδους καθημερινής ζωής κάτω από το χώμα είναι η απάντηση του Μαδαμόπουλου στον τρόπο της εκταφής και της θέασης του αποσαρκωμένου σκελετού. Ο συγγραφέας αντιπαραθέτει την ευλάβεια του Ρωμιού ωτακουστή με το ιαπωνικό έθιμο «Όμπον», όπου τα παιδιά μιμούνται τις κινήσεις των σκελετών προκαλώντας γέλιο. Για τον Μαδαμόπουλο, ο νεκρός πρέπει να παραμείνει «ευειδής, εύθυμος και φωτεινός», προστατευμένος από την «αθάνατη αγάπη» και τις φωτογραφίες, που κρύβουν τέλεια τον σκελετό του.

Το Μετά των Νεκρών μας

Στο Ψυχές μετά Ι, ο μεταθανάτιος κύκλος ορίζεται ως μια «ατέρμων σπείρα», η διάρκεια της οποίας εξαρτάται από τη σημαντικότητα του έργου του νεκρού και την προσπάθεια των υπερασπιστών της υστεροφημίας του. Σπείρα που μας παραπέμπει και στην αναλογία του ιερού αριθμού της τελειότητας, φι (που έχουμε συναντήσει και στα Μαλάκια και Εχινόδερμα).

Οι ζωντανοί δεν ζουν μόνο με τους ζωντανούς, ούτε οι πεθαμένοι μόνο με τους πεθαμένους. Ως «ζων», αισθάνεται συχνά πιο κοντά στους νεκρούς του, αναγνωρίζοντας ότι η διάρκεια του Όμηρου ή του Σαίξπηρ οφείλεται στον ολοένα αυξανόμενο αριθμό των «αναστάσιμων αναγνώσεων». Ένα σημείο που μας επιβεβαιώνει το διαρκές φλερτ του με την αθανασία και μας θυμίζει την ανάγκη του να ορίσει μια δικιά του Φιλοσοφία του Χρόνου όπου το παρελθόν κινδυνεύει να μείνει «ορφανεμένο» μετά την τελευτή του, αν η γραφή του δεν τα καταφέρει να διαπεράσει τον χρόνο.

Ψυχών Υψώματα και Απλωσιές

Η αναζήτηση κατάλληλων «ενδιαιτημάτων» για τις ψυχές αποτελεί κεντρικό θέμα σε αυτήν την ενότητα. Καθώς συνομιλεί με τη λογοτεχνία (Χαρπαντίδης, Μπέρνχαρντ, Κοψαχείλης) και τον κινηματογράφο (Ιμαμούρα), αναζητεί τόπους όπου οι νεκροί «δεν τελειώνουν». Χρησιμοποιώντας τη «διακειμενικότητα ως κλωστή», παράγει μεταμυθοπλασία πλέκοντας τις αναμνήσεις του με τα έργα των αγαπημένων του δημιουργών.

Είτε πρόκειται για τα υψίπεδα της Θράκης είτε για τους «μπετονένιους κύβους» της Πάλμα, «η ψυχή αναζητά την ανοιχτωσιά για να αναμετρηθεί με τον Θεό ή να συμφιλιωθεί μαζί του». Συνεπώς, ευρύχωρα ενδιαιτήματα για τις ψυχές μπορούμε να βρούμε μόνο «σκάβοντας χαμηλότερα, στις πέτρες και τα νερά» ή ακόμη χαμηλότερα, «στα ησυχαστήρια των βιβλιοθηκών μας». Οι λογοτεχνικοί ήρωες είναι «αθάνατοι ψυχόλιθοι» που ο συγγραφέας κουβαλά εντός του σαν σε «φορητή λειψανοθήκη». Σε τούτη την εικόνα αναγνωρίζεται η οντολογική του πληρότητα καθώς αισθάνεται να «διαστέλλεται» από το βάρος των πολύτιμων ψυχών που φιλοξενεί.

Τα Κουπιά του Συμεού

Το κείμενο «Τα κουπιά του Συμεού» περιστρέφεται γύρω από τη συντήρηση μιας βάρκας που πραγματοποιεί ο γιος του θανόντος ιδιοκτήτη. Ο γιός αναγκάζεται να κοντύνει τα κουπιά που χρησιμοποιούσε ο πατέρας του καθώς ο συγχωρεμένος είχε μακριά χέρια. Όμως, παρόλο που τα κουπιά συμμαζεύτηκαν, τα χέρια του γιου σταύρωναν αυτόματα κωπηλατώντας και «αποσυντονίζονταν», μιμούμενα ακούσια τις κινήσεις του πατέρα. Έτσι ο συγγραφέας συμπεραίνει ότι «η ζωή για τους νεκρούς μένει αλησμόνητη». Η ψυχή του Συμεού συνέχισε να ενεργεί στο πλάι τους, αρνούμενη να συμβιβαστεί με την οριστικότητα της μετάστασής της. Μια σωματοποίηση της μνήμης, όπου τα αντικείμενα (τα κουπιά) διατηρούν την ενέργεια της «σάρκινης οντότητας» που τα χρησιμοποιούσε. Έτσι τα χερούλια των κουπιών εντάσσονται στη συλλογή του συγγραφέα όχι ως «αξιοποιήσιμα» υλικά, αλλά ως «ιδιότυπα αναμνηστικά» που διασφαλίζουν την παρουσία του απόντος στο πλευρό των αγαπημένων του.

Ψυχόξυλα, τα τοτέμ του ταρσανά

Στα «Ψυχόξυλα» ο Μαδαμόπουλος – συνεργαζόμενος με τον караβομαραγκό Βασίλη – συγκεντρώνει σπαράγματα ξύλων από παλιά καϊκία – «ξύλινα όστρακα», όπως τα αποκαλεί – κι αισθάνεται το «άχθος ενός χρέους» απέναντι στους χαμένους ναυπηγούς της Αμμοχώστου και της Σύμης. Αποφασίζει να δώσει στις ψυχές τους «σώματα από ξύλο», μετατρέποντας τις «αρμαθιές των ναρκωμένων νυχτερίδων» (τα ξυλαράκια της αποθήκης) σε «μικρές ξύλινες θεότητες». Ιδού η μοναδικότητα αυτής της προσέγγισης που τη συναντάμε διάσπαρτη και σε άλλα βιβλία του: η τέχνη δεν αντιγράφει τη ζωή αλλά την αναπλάθει, προσφέροντας «γαλήνη και ίαση» στις χαμένες ψυχές που γυρνούν στα όνειρα των δημιουργών (ο.π.).

Η μνήμη μετά

Στο «Η μνήμη μετά», ο συγγραφέας στοχάζεται πάνω στη διαφωνία μεταξύ εκείνων που πιστεύουν στη νεκρική αμνησία και εκείνων που διακηρύσσουν τη συνέχεια της πνευματικής δραστηριότητας. Ως «συγγραφέας, διανοούμενος και πιστός», ψηφίζει υπέρ της άφθαρτης μνήμης των νεκρών. Έτσι η δύναμη της «καταγεγραμμένης συγκίνησης» υπερβαίνει σε διάρκεια την ίδια την εμπειρία του γράφοντος. Ο Καβάφης, ο Ντοστογιέφσκι, ο Χατζιδάκις και η Κάλλας είναι «νεκροί αιθαλείς» που συνεχίζουν να «γαλβανίζουν» τους ζωντανούς. Εντοπίζεται εδώ μια ενδημική ενσάρκωση του πνεύματος, όπου η ανάγνωση ενός στίχου («Σώμα θυμήσου») συνδέεται αυτόματα με τον «ύστερο χρόνο και πόνο», ενώ η υστεροφημία μετατρέπεται σε μια ηλεκτρική εκκένωση που διεγείρει τις ψυχές που αδρανούν.

Αφύπνισεις σε Κοιμητήριο και εν οίκω σκοπεύσεις

Ο Μαδαμόπουλος περιγράφει τις επισκέψεις του στο μνήμα της μητέρας του περισσότερο ως μια «αφύπνιση» μέσω της λογοτεχνίας παρά ως μια τυπική κοινωνική υποχρέωση. Ενοχλημένος από την ασχήμια των σάπιων στεφανιών και την «ξύλινη θρηνωδία» των ιερέων, καταφεύγει στις «πέτρες αναπολήσεων» και χρησιμοποιώντας τη λογοτεχνία ως ιαματική φαρμακία, μετατρέπει το γραφείο του σε «σκοπευτήριο» όπου οι σφαίρες του είναι «της σιγαλιάς και της σκιάς». Στόχος του είναι το έπαθλο μιας «κίβδηλης αθανασίας» μέσω της γραφής, η οποία τον βοηθά να ξεριζώνει το «βλαβερό ζιζάνιο» της κατάθλιψης από τις βραγιές του μυαλού του. Μια θεραπευτική και απελευθερωτική διαδικασία που επιτρέπει στον δημιουργό να παραμένει «ταπεινός νυκτόβιος κηπουρός» της ψυχής του.

Το Φίλεμα και τα Ευγενή Μέταλλα

Στο «Το φίλεμα», το ζυμωμένο ψωμί μετατρέπεται σε «μεσογειακό σύμβολο διαμεσολάβησης» ανάμεσα στο εδώ και το εκεί, επισημαίνοντας ότι ο θάνατος σπάνια πετυχαίνει την «ολική άλεση» του ανθρώπου. Η μνήμη είναι αυτό που μένει «αξεθώριαστο», σαν τον βόμβο σφύζουσας ζωής μέσα στο «χρυσό κοχύλι της σιωπής».

Αντιθέτως, στο «Τα ευγενή μέταλλα μετά», ο συγγραφέας στοχάζεται πάνω στη βιαιότητα της εκταφής και τη λεηλασία των χρυσών δοντιών από τους νεκροθάφτες. Εδώ αναδύεται η αυστηρότητα της αισθητικής ηθικής του, όπου η φρίκη της υλικής αποσύνθεσης αντιπαραβάλλεται με την ιερότητα των οικογενειακών κειμηλίων. Ο αφηγητής, βλέποντας στον εφιάλτη του την εκταφή του, ανησυχεί για τα εμφυτεύματα που του κόστισαν τις οικονομίες τριών χρόνων, μόνο και μόνο για να καταλήξουν «ρινίσματα» σε κάποιο μεταλλικό κασελάκι. Η κατάληξη είναι μια βαθιά αίσθηση ματαιότητας για τα υλικά επιτεύγματα, η οποία όμως οδηγεί στην ανάγκη για μια πνευματική ενσάρκωση των νεκρών μέσα μας.

Των Μασκών η Σαρκοφαγία και οι Ταραξίες ονείρων

Στο κλείσιμο της ανάλυσης, η ενότητα «Των μασκών η σαρκοφαγία» προσφέρει μια διεισδυτική ματιά στην αποσύνδεση του προσώπου από την ψυχή. Ο Μαδαμόπουλος υποστηρίζει ότι μετά θάνατον οι μάσκες που φορέσαμε στη ζωή (του γενναιόδωρου,

του αλαζόνα, του μετρίοφρονα) παραμένουν στη μνήμη της κοινότητας, ποτισμένες με τον ιδρώτα μας. «Πλάθει έτσι και πάλι την Αριάδνη του μέσα από διαδοχικές μάσκες», διερωτώμενος αν τελικά «έχουμε κατασπαράξει μόνοι μας τα πρόσωπά μας κατακερματίζοντάς τα». Η γραφή λειτουργεί ως η «ταφή προπαρασκευής», μια σιωπηλή μεταμόρφωση σε μια νέα μορφή ζωής. Οι «ταραξίες ονείρων» (οι νεκροί που μας επισκέπτονται στον ύπνο μας) ακυρώνουν τον χρόνο και τον θάνατο, επιβεβαιώνοντας ότι η λογοτεχνία είναι η μόνη «αναστάσιμη ανάγνωση» που διαθέτουμε.

Εικαστική Έξοδος

Η τελευταία ενότητα «Εικαστική έξοδος» του βιβλίου αποτελεί τον οντολογικό επίλογο που σφραγίζει ολόκληρο το συγγραφικό οικοδόμημα. Η ενότητα αυτή, μεταστοιχειώνει το λογοτεχνικό κείμενο σε εικαστικό αντικείμενο, δικαιώνοντας την παλαιότερη διαπίστωση για μια εμπειρική μεταφυσική που αποκτά την ισχύ θρησκείας.

Η πλέον συγκλονιστική εικαστική και νοηματική παρέμβαση της «Εξόδου» είναι η ταύτιση των βιβλιοθηκών με «απέραντες πολυώροφες νεκροπόλεις» και των λέξεων με «σφραγισμένα μνήματα». Αυτή η εικόνα αποτελεί την κορύφωση της αισθητικής ηθικής του συγγραφέα. Όπως ο «Ευλαβής ωτακουστής» κολλάει το αφτί του στον τάφο για να ακούσει τη ζωή, έτσι και ο αναγνώστης ανοίγει το βιβλίο για να αναστήσει τις λέξεις. Στην «Εξοδο» η σωματοποίηση της διακειμενικότητας (Της Αριάδνης του χιτώνες και ζωστήρες, Έναστρον 2024) παίρνει τη μορφή μιας υπόσχεσης: «Κάθε διαβασμένο βιβλίο είναι ένα νεκροαναστημένο βιβλίο». Η ανάγνωση μετατρέπεται σε μια ιερή πράξη, μια «νίκη της ζωής» ενάντια στον θάνατο του κειμένου.

Ο Μαδαμόπουλος χρησιμοποιεί τον όρο «χάρτινος εύθραυστος των κειμένων Κεραμικός». Η αναφορά στον Κεραμικό (το αρχαίο νεκροταφείο) συνδέεται εικαστικά με τις προηγούμενες αναφορές σε «ψυχόξυλα», «καμπανελλόπετρες» και «επιτύμβιες στήλες».

Αν και η «Εξοδος» είναι ψηφιακή μετάπλαση εγκατάστασης, η οπτική της οργάνωση (παραλλαγές, επαναλήψεις) θυμίζει την υφαντική τέχνη που διατρέχει όλο το έργο του. Οι λέξεις είναι τα «νήματα» που πλέκουν τη μνήμη, και η «Εξοδος» είναι το σημείο όπου ο μίτος της Αριάδνης (της μνήμης) συναντά τον αναγνώστη.

Η άμεση αναφορά στη θεραπευτική ισχύ της λογοτεχνίας γίνεται στην έξοδο όπου γράφει ότι ο γραπτός λόγος προσφέρει «υποκατάστατα της θλίψης ιάματα και έξυπνα placebo».

Συνολικά, η «Εικαστική έξοδος» ολοκληρώνει τον κύκλο των «Γραπτών αναθημάτων» μετατρέποντας το ίδιο το βιβλίο που κρατά ο αναγνώστης σε ένα «αναστημένο σώμα», επιβεβαιώνοντας την οντολογική συνέχεια με τα προηγούμενα βιβλία του.

Το Ψυχές μετά Ι, συνιστά – κατά τη γνώμη μου – μια κορυφαία στιγμή της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας. Τα ιδιόλεκτα χαρακτηριστικά της γραφής του Μαδαμόπουλου – η υβριδικότητα, η εμπειρική μεταφυσική, η αισθητική ηθική και η υφαντική της μνήμης – εμφανίζονται εδώ με μια πρωτοφανή ωριμότητα και βάθος ενώ δίχως να πλατειάζει,

να κομπιάζει ή να κομπάζει παραδίδει μια δοκιμιακή ποιητική σύνθεση βασισμένη στη δύναμη της θύμησης, επιδιώκοντας να τιθασεύσει τον θάνατο μέσω της τέχνης, αναζητώντας το κάλλος μέχρι το «τέλος των αισθήσεων», προσφέροντας στον αναγνώστη έναν μίτο εξόδου από τον λαβύρινθο της λήθης, προς μια περιοχή όπου οι νεκροί παραμένουν «ευειδείς, εύθυμοι και φωτεινοί» για πάντα.

Κωνσταντίνος Χ. Λουκόπουλος

Έναστρον Βιβλιοκαφέ

25/04/2026

Παρουσίαση της Ειρήνη – Διαλεχτή Κουρομιχελάκη.

Ποίημα αντίδωρο στον συγγραφέα, το αντίδωρο του αναγνώστη του.

Αν υπάρχει η εκδίκηση της ποίησης, τότε εσύ ως σπουδαίος εκδικητής ξέρεις να μεταποιείς, να μεταπλάθεις και να μετουσιώνεις πόνους, συμβάματα και τις γραφές της μεταμνήμης που είναι αναγκαία για να αντέξουμε την μνήμη μας. Σίγουρα η ποίηση είναι αντι-ιστορική αφού κατεργάζεται την αυτοβιογραφία και τα φρικτά υπομνήματα χαράς για να δώσει παράταση μακροζωίας για ό,τι αγαπητικό κι αγαπημένο και κάθε τόσο περπατάει στο ταβάνι, ανάποδα τις νύχτες. Εσύ, ως εύχαρις μπαλωματής των θλίψεων, κλείνεις τις τρύπες τα ανεπίδοτα να μην περάσουν ώστε να επιδοθούν στους ωφελούμενους και τους οφειλότες αναφωνώντας “έκαστος εφ’ ω ετάχθη” ενώ το τραύμα καθώς ξεχειλίζει άφθονο δεν είναι αυτό που μας τραυματίζει αλλά ό,τι έμεινε ξοπίσω από αυτό.

Ο συγγραφέας, στο ποιητικό του δοκίμιο Οι ψυχές μετά Ι, αναφέρεται στο οντολογικό ζήτημα του θανάτου με τρόπο καινοφανή, μετασχηματίζοντας τον θάνατο και τα θανατερά του παράγωγα, σε εμψυχωτική, λυτρωτική ίαση προτάσσοντας ως αντίδοτα, την αναστάσιμη ύπαρξη, την αναστάσιμη ψυχή και μνήμη. Μια μνήμη που δεν καθηλώνει, δεν ακινητοποιεί αλλά μετουσιώνει τον αφανισμό σε πράξη με νόημα, σε δημιουργία.

“Δεν ξεριζώνονται οι ψυχές γυρνούν ανάμεσά μας ψάχνουν θεούς ή ποιητές να την ξανασαρκώσουν”.

Έτσι, η μνημοσύνη και το διεργασιακό πένθος δεν είναι παθολογικά, δεν είναι ένα λάθος αλλά μια έκφραση αγάπης που συνεχίζει να υπάρχει. Ο Φρόυντ, όπως και ο Χάιντεγκερ, είπε ότι σκοπός της ζωής είναι ο θάνατος. Ο Συγγραφέας επιχειρεί επιτυχώς μελέτες θανάτου που βαθαίνουν το νόημα της ζωής συνομιλώντας ίσως κρυφά με τον Κολτέζ που λέει “πρέπει να κλείσουμε τα σχολεία και να ανοίξουμε τα νεκροταφεία” εννοώντας: να διδάξουμε τον θάνατο. Όσο μιλάμε για τον θάνατο τόσο αγγίζουμε την ζωή (το σεσημασμένο δέρας της υπάρξεώς μας κατά τον Εμπειρικό). Επιτελεί λοιπόν και προτείνει στον αναγνώστη του, ως υπαρξιακή ενατένιση, αυτό που ονομάζεται στην θεωρία του Γιούνγκ «ιερή αλχημεία». Η μετατροπή του πόνου σε νόημα, αφού οι αγαπημένοι αποθανόντες δεν είναι απλώς απώλειες αλλά η τομή που καταργεί την συνέχεια, είναι ρήξη στην οντολογία της σχέσης (γράφοντας «σχέση» αναφέρομαι στην ετυμολογική σημασία της: έχω κάτι με κάποιον), ο Συγγραφέας διαψεύδει τον Μάσιμο Ρεκαλκάτι, στο φως των νεκρών αστεριών όπου γράφει ότι η ερώτηση του υποκειμένου του πένθους «Μπορείς να με χάσεις;» πέφτει στο κενό, αφού δεν μοιραζόμαστε πια τον ίδιο κόσμο, δεν έχουμε κάτι μαζί, (δηλ. μια σχέση). Εδώ η αντιφώνηση, η αντήχηση και η συνήχηση των ψυχών, ζώντων και νεκρών επιμένει ενεργή. Ενώ το εγώ προσπαθεί να συμφιλιωθεί με το ανεπανόρθωτο αποσύροντας την κάθεξη ή την επένδυση από το αντικείμενο, στο Οι ψυχές μετά Ι γίνεται αντιληπτό, μέσω του βιώματος της ανάγνωσης, ότι η αποεπένδυση, ποτέ δεν έσωσε από την οδύνη κανέναν. Αντιθέτως, η μόνη επαρκώς λυτρωτική, λυσιτελής επιλογή μοιάζει να είναι η μετασχηματιστική εγκόλπωση του τεθνεώτος. Όπως άλλωστε το έχει πει ο Χόρχε Μπουκάι «Αν ο άλλος ζει μέσα μας, τότε ο θάνατος είναι μεγάλος ψεύτης» ή, όπως λέει ο Ρόμπερτ Νειμάγερ, στο να αγαπάς και να χάνεις, «όλα όσα μας έπλασαν είναι πάντα μαζί μας».

Ο Αναστάσης, προδιδόμενος από το όνομά του, το οποίο ταυτίζεται με την ουσία του, προμηνύει την χαρμόσυνη μεταπαράσταση της Ανάστασης των ψυχών, αφού ο

θάνατος, παρά την παντοδυναμία του, δεν διαφεύγει της μοναδικής του τρωτότητας καθώς «δεν μπορεί να ξεριζώσει τις ψυχές από τις ψυχές». Στην αγάπη των ψυχών του, δηλαδή των νεκρών του, βιώνεται η αίσθηση ότι με προσμένουν, κάποιος με περιμένει, αίρεται η συντέλεια εντός αυτής, κάτι που εγείρει την ανάγκη υπεράσπισης της ανύπαρκτης παρουσίας που εμμένει να αντιστέκεται του αφανισμού της. Και ενώ ο θάνατος διαλύει, από ψυχαναλυτικής άποψης, τον συμβολισμό του «μετά», ο συγγραφέας τον επιτείνει, τον αποθεώνει, τον εξαντλεί πολυσήμαντα καθώς το συγγραφικό υποκείμενο δημιουργεί έναν κειμενικό χώρο αρνούμενο να κείτεται, χώρο ενόρασης και οραματισμού, μεταμνήμης, μετενσάρκωσης, τον εσωτερικό χώρο, τον ενδιάμεσο χώρο του, τις «ψυχές μετά».

Οι παρόντες ζουν κάθε μέρα δίπλα στην απώλεια, στους απόντες τους. Ζούμε διαρκώς στην αφαίρεση, η απώλεια, η βέβαιη αβεβαιότητα είναι σύμμαχος ολόκληρου του βίου μας. Η απώλεια αφήνει πάντα το αποτύπωμά της, το τραύμα που γίνεται μέσα μας ακρωτήρι. Ο αποθανών μας αφήνει χωρίς κράτημα, ο πνιγμένος από τα μαλλιά του πιάνεται, δεν έχει κράτημα, είναι μόνος. Ο καταθλιπτικός άνθρωπος βιώνει συμβολικά την απώλεια, έρχεται αντιμέτωπος με το χάος, το κενό, την άβυσσο, θέλει να είναι στο κρεβάτι γιατί το κρεβάτι του παρέχει το κράτημα, τον αντέχει. Το κρεβάτι επίσης, είναι πιο κοντά στο πάτωμα, στη γη, στην ταφή, στον θάνατο. «Νιώθω άχθος αρούρης», το βάρος της γης, λέει ο Αχιλλέας πενθώντας για τον θάνατο του Πατρόκλου, αναζητώντας κράτημα. Στην απώλεια, η ζωή με υποχρεώνει να παραχωρήσω κάτι που δεν είμαι έτοιμος να εγκαταλείψω.

Ο Συγγραφέας, σαν ένας άλλος Σαρτρ, γράφει όχι μόνο για τον υπαρξισμό αλλά και για τον ανθρωπισμό: είναι φανερό ότι αγαπά τον άνθρωπο, τους συγγενείς, τους φίλους, τους γείτονες, ακόμη και τους ξένους, αυτούς που δε γνωρίζει. Μέσα στους απόντες του Συγγραφέα, η απόδοση νοήματος στη ζωή διαμεσολαβείται από την συνάντησή μας με τους άλλους. Ανακαλύπτουμε αυτοβιογραφίες μνήμης, αφηγήματα, προσωπικές ιστορίες, πολλαπλά σύμπαντα ως προϊόντα διαπροσωπικού βιώματος που δικαιώνουν την ύπαρξη ακόμα κι ενός σύντομου ή ταπεινού, ενίοτε, βίου, με αυθυπαρξία και που μας υπενθυμίζουν ότι αναπτυσσόμαστε σε ένα μεταίχμιο σχέσης και αποχωρισμού, σχέσης και απουσίας της σχέσης. Ακόμη, καταδεικνύει τη λειτουργία της μνήμης ως φαινότυπο συμφωνώντας με τον Μάρκο Αυρήλιο ότι «είμαστε τα θραύσματα της φαντασίας μας» δηλαδή, η δημιουργική επανασυναρμολόγηση, η ανασύνθεση της εμπειρίας μας. Τέλος, η ψυχική ευρυχωρία του συγγραφικού υποκειμένου, μου προκαλεί συγκίνηση καθώς επιδιώκει να οργανώσει και να τελέσει άτυπα κοινοτικά μνημόσυνα. Όπως στο κείμενο Φίλεμα όπου γράφει «χάνονται μέσα στην σιωπή για μήνες και για χρόνια, μα ξάφνου φανερώνονται ζεστό ψωμί αν μυρίσουν» φροντίζει να θυμηθεί, να μνημονεύσει και τους πιο ξεχασμένους από τους δικούς του επιλήσμονες ζώντες. Σαν να κρατούσε ως πατρική φιγούρα ένα ταπεράκι φαγητό για τους πεινασμένους από αγάπη και μνημοσύνη νεκρούς του κόσμου. Θα αποτολμήσω να πω ότι αυτό μου θυμίζει το σπαρακτικό και άκρως καταλυτικό της αποκαθήλωσης του Χριστού από τον Σταυρό της Μ. Παρασκευής όπου λέει ο Ιωσήφ στον Πιλάτο: «Δος μοι τούτον τον ξένον». Ομοίως ο Συγγραφέας επιδιώκει να διασώσει από την παγερή αφάνεια της λήθης τους, τους ξένους του. Άλλωστε, όπως λέει και ο Βασίλης Κατσικονούρης στην ιστορία του Γιάννη του φονιά «Όποιος δεν αγαπήθηκε, ανάσταση δεν έχει»

Αυτόνομες θεματικές ενότητες.

Η σκηνική αντιστροφή –νεκρική αυτενέργεια –αποκατάσταση υπερκόσμιας αδικίας

Ο Μαδαμόπουλος συλλαμβάνει μια θαυμαστή αντιστροφή, οι νεκροί είναι που θυμούνται, επιθυμούν, ψαρεύουν ζωντανούς, λαχταρούν να σμίξουν μαζί τους. Αυτονομούνται ως οντότητες και «αναστημένες εκτάκτως» δίνουν το παρόν σαν σε θεϊκή επιφάνεια μέσα στα όνειρα. Η επίταση του αγαπητικού αιτήματος του εκδημούντα που παραμένει ζωντανό μετά της φυγής του, αποκαθιστά μια υπερκόσμια αδικία εις βάρος των νεκρών αφού όπως λέει ο Σαρτρ “όταν πεθαίνουμε πέφτουμε στα χέρια των άλλων”, οι άλλοι είναι εκείνοι που μπορούν να μιλούν για εκείνον που πέθανε κι όμως εδώ οι νεκροί θυμούνται. Συνομιλεί με τον Ν. Κορνήλιο στο κυπαρίσσι του βυθού που λέει “οι απόντες διψούν για παρόν θλίβοντας τους παρόντες, συνθλίβοντας τις στιγμές, σταλάζοντας μελαγχολία, οι σκιές στους τοίχους, τα ψίχουλα στο τραπέζι, η άγνωστη φωνή στις σκάλες είναι δικά τους. Κι άλλα πολλά, σχεδόν όλα”.

Η μασκοφορία –προσωπιδιοφορία πολλαπλών υπερεγώ – θεωρίες προσωπικότητας

“Το πρόσωπο κι αν φαγωθεί οι μάσκες του απομένουν”

Αναπολούμε τα πρόσωπα τα πολλά και αδιαίρετα του ενός αγαπημένου αποθανόντα. Και ενώ ο αποδημών αποχωρεί, τα προσωπεία –μάσκες του δεν αποχωρούν μαζί του, επιβιώνοντας του θανάτου του, εκ προοιμίου. Θέτει το θέμα της αοριστίας της ταυτότητας. Ποια ορατά πρόσωπα, αναγκεμένα συναρμολογούν το ένα και μοναδικό αγαπηθέν πρόσωπο αλλά και ποιο πρόσωπο επιτρέπουμε στους άλλους να αγαπήσουν από τον φόβο της απόρριψης της αγάπης κλέβοντας κάτι από το θάνατο για τις μεταστάσεις μας;

Ο Όσκαρ Ουάιλντ είπε «Δώσε σε έναν άνθρωπο μια μάσκα και τότε θα δεις το αληθινό του πρόσωπο». Η αποτίμηση του ποιοι υπήρξαμε συντελείται από το εσωτερικό των масκών τελικώς. Η αποθέωση της εξωτερικής ομορφιάς, της εποχής μήπως υπονομεύει την φροντίδα της εσωτερικής; Μήπως για την αρτιότητα των προσωπειών μας θυσιάσαμε την ομορφιά της ψυχής μας;

Θανατική Παρενδυσία—απόν υπονοούμενο ενώ η κοινωνία βιάζεται να επιβάλλει την κανονικότητα

Στη μετά θάνατον ζωή των ψυχών, στο μετά θάνατον μέλλον τους καθώς εκείνες περιδιαβαίνουν στο επέκεινα κερδίζουν αδιαπραγμάτευτα την ενσάρκωσή τους στον κόσμο του παρόντος τους. Κατά αυτήν τη διαδικασία συντελείται μια θανατική παρενδυσία αφού ο ζων αγγίζει, μυρίζει, φοράει τα ρούχα του εκλιπόντα ως εμμονική προσπάθεια παράτασης της συντροφιάς και της παρουσίας του, ως ζωτικός ιδεασμός, ζωτικό ψεύδος.

Στον σύμπαντα κόσμο του συγγραφέα, εκείνον των νεκροζώντανων. Οι αποθανόντες τυγχάνουν όπως είπαμε άλλης μεταχείρισης, ευνοϊκής, καθώς καταλαμβάνουν τον χώρο τους και παίρνουν τον χρόνο τους χωρίς η δράση τους να περιορίζεται στα τυπικά τελετουργικά αγνοώντας την κοινωνία που βιάζεται να επιβάλει την κανονικότητα. Εδώ, αυτοί πρωταγωνιστούν και ως λέει ο Αργύρης Χιόνης πως «η απουσία εκτός από αόρατη είναι και βουβή, φωνή δεν έχει». Η συχνά ψυχαναγκαστική επανάληψη του ονόματος του απόντα μας, ως ψίθυρος στα χείλη μας, φανερώνει

αυτό που λέει ο Λακάν «η αγάπη είναι πάντα αγάπη ονόματος». Έτσι, και στο Οι Ψυχές μετά Ι, αυτή μας διασώζει από την ανωνυμία του χάους· μέσω των ιστοριών επιμένει να υπάρχει και να αντιστέκεται κατά του χαμού των ψυχών.

Ο Συγγραφέας και το βιβλίο ως επενδυτές και εγγυητές αθανασίας

Το βιβλίο είναι ο εγγυητής της νεκρανάστασης και ο συγγραφέας θα μείνει αλησμόνητος, ένας καταργητής της λησμοσύνης όπως γράφει ο Μαδαμόπουλος. Κάθε ανάγνωση επιβεβαιώνει ότι ο θάνατος του κειμένου, του αναγνώστη και του συγγραφέα- συμπληρώνω- επατήθη! Θανάτω, θάνατον πατήσας λοιπόν! Σαν σε κρυφή ιερή παρτιτούρα μοιάζουν να ψέλνονται οι λέξεις του Συγγραφέα μας και τα νοήματά τους, συμπυκνωμένης και πολυκύμαντης ύπαρξης. Το να γράφεις σημαίνει ότι κάποτε έζησες πολλαπλασιασμένη ζωή ή ζωή έμπλη, «κανείς» άλλωστε «ζει πάντα δυο ζωές» σύμφωνα με τον Πεσσόα, μια της πραγματικότητας και μια που φαντάστηκε. Ο Οράτιος είπε «έστησα μνημείο πιο ανθεκτικό από τον χαλκό» Ο Μαδαμόπουλος είπε «οι παραλλαγές του μαύρου, τόσες και του λευκού». Αναγνώστης και συγγραφέας μοιράζονται μια ιερή συμφωνία, γίνονται υπέρμαχοι, δια του κειμένου, της σωτηρίας της ψυχής. Ιεροφάντες και μυστηριακοί πολεμιστές υπέρ της αθανασίας. Όπως το ξεχασμένο κείμενο θα μιλήσει στον διασώστη –αναγνώστη του, ξανά και ξανά. Λέμβοι σωστικές, τα κείμενα! Αν η κόλαση είναι ένας τόπος χωρίς τόπο, κενός, χωρίς προορισμό, τότε συγγραφέας και αναγνώστης μοιράζονται τον ίδιο τόπο, έναν παράδεισο. Ο Συγγραφέας μας, όπως έλεγε ο Σεφέρης, «διαλύει τα κουρέλια από ομίχλη», κρατάει «την σκέψη, υψηλή» (αγαπημένος θα ήταν του Καβάφη). Είναι ένας πιστός, μπροστά σε καθετί που ανασταίνεται, ένας άξιος φορέας του ονόματός του. Γίνεται ένας ιερός ενδιάμεσος, η φωνή όσων δεν βρίσκουν τις λέξεις να πουν... μα υποφέρουν τα νοήματά τους... Έτσι οι αναγνώσεις, για τον συγγραφέα μας, είναι σαν προσευχές που προϋποθέτουν έναν άλλον που νοηματοδοτεί το ερώτημα στη ζωή καταφατικά απ' όπου περιμένουμε μια απάντηση.

Ένα απέραντο νεκροταφείο ο κόσμος, μια απέραντη τυμβωρυχία. Γεννηθήκαμε μελλοθάνατοι, «ευθύς ως γεννηθούμε αρχίζει η επιστροφή» κατά τον Καζαντζάκη. Ο συγγραφέας μιλάει ευθύβολα στα μύχια της ψυχής και στα άδυτα της σκέψης μας. Υπαινιχτικά ενώνει στο ίδιο βλέμμα τον θάνατο των άλλων με τον πιο προσωπικό, κατάδικό μας, θάνατο, και μας θυμίζει ότι κανένας θάνατος δεν μας προετοιμάζει εν τέλει για τον δικό μας. Εμπυχωμένος παρά ταύτα καταλήγει, ή εκείνος ή εμείς, (η συνεχής αναγνωστική ταύτιση δεν διευκολύνει την διάκριση μεταξύ ημών) στο ότι ο θάνατος των νεκρών πολύ μικρός είναι μπροστά στον θάνατο των ζωντανών που κυοφορείται και επωάζει σαν στόμα που ποτέ δε μιλά αλλά κατατρώει και κατασπαράσσει ένα αόρατο γιγάντιο και νηπενθές βρέφος θανατικό, φασματικό, θανατοπρόσωπο, που θα σκοτώσει τον γονιό του μόλις στην γέννησή του.

Εικαστική έξοδος ή η μεταμφίεση της εξόδιου ακολουθίας

Εικαστική έξοδος ή εξόδιος ακολουθία, μεταμφιεσμένη να υποδύεται αυτό που στη φανέρωσή του σοκάρει, τη νεκρώσιμη ακολουθία. Πόσες φορές δεν φοβηθήκαμε ακόμα και να προφέρουμε την λέξη πέθανε... βλέπεις οι λέξεις κόκκαλα δεν έχουν και κόκαλα τσακίζουν. Έξοδος, δηλαδή διαφυγή προς τα πού και από πού ή από πού και προς τα πού· βλέπεις η αρχή και το τέλος πάντα συναντιούνται. Η εξόδιος ακολουθία προσβλέπει στον αποχαιρετισμό κεκοιμημένων αλλά και όσων πρόκειται να κοιμηθούν μελλοντικά με την ελπίδα της Αναστάσεως. Οι άλλοι, μετέχοντας στο δράμα των δικών τους άλλων, συμπαρίστανται ενώ κάνουν εντός τους, την πρόβα τους νοερά, συχνά δίχως επίγνωση. Σάμπως ολάκερη η ενασχόληση μας με την τέχνη δεν

είναι πάντα αναστάσιμη, δεν είναι μια εικαστική ή αισθητική έξοδος από τον φόβο του θανάτου; Του δικού μας και των άλλων αγαπημένων, ένα ιδεοψυχαναγκαστικό «πηγαινέλα» μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας, ένας ελιγμός αιωνιότητας, ένα μαγικό ξόρκι να μένει η ψυχή ψευτοαναπαυμένη; Ας μη γελιόμαστε· δεν είναι η λόγχη του θανάτου που τρομάζει αλλά ο αβίωτος βίος...

Ειρήνη – Διαλεχτή Κουρομιχελάκη

Έναστρον Βιβλιοκαφέ

25/04/2026